

Józef M. Dołęga, Tadeusz Klimski

Sprawozdanie z sympozjum poświęconego wybranym zagadnieniom języka naukowego, ATK, 24 lutego 1975

Studia Philosophiae Christianae 12/1, 245-248

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z sympozjum poświęconego wybranym zagadnieniom języka naukowego, ATK, 24 lutego 1975 r.

W Akademii Teologii Katolickiej w dniu 24 lutego 1975 r. odbyło się z inicjatywy ks. prof. dra Kazimierza Kłósaka, Dziekana Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej ATK, sympozjum poświęcone wybranym zagadnieniom języka naukowego. W czasie sympozjum wygłoszono trzy odczyty: 1) Dr Hanna Rosnerowa, Współczesne spory o pojęcie prawdy i jej ekspresję; 2) Dr hab. ks. Józef Tischner, Doświadczenie pierwotne i jego słowna artykulacja; 3) Ks. dr Ryszard Żerański, Mediacyjna rola języka w ujęciu psychologicznym.

1.1. Współczesne spory o pojęcie prawdy i jej ekspresję przedstawiła H. Rosnerowa w sposób obszerny i wnikliwy. Oto tematyka odczytu: po przeglądzie historycznym stanowisk odnośnie sporu o pojęcie prawdy i jej ekspresję Prelegentka przeprowadziła analizę definicji prawdy w różnych ujęciach, następnie zajęła się zagadnieniem teorii prawdy wyróżniając teorię koherencyjną, pragmatyczną i klasyczną; zagadnieniem języka naturalnego, sztucznego i metajęzyka oraz wzajemnymi zależnościami pomiędzy różnymi stopniami języka; problemem sądów apriorycznych, sądów wykraczających poza doświadczenie i empirycznych; na zakończenie odczytu Prelegentka omówiła problem ekspresji prawdy, który w historii filozofii różnie był rozwiązywany oraz stwierdziła, że poruszone zagadnienia powinny rozwiązywać się w oparciu o system języka naturalnego.

1.2. J. Tischner w swoim wystąpieniu podjął następujący temat: „Doświadczenie pierwotne i jego artykulacja językowa”. Zagadnienie to omawiał na przykładzie dwóch wersji fenomenologii, a mianowicie: E. Husserla i M. Heideggera, ponieważ między filozofią subiektywną a filozofią podmiotu konstytuuje się spór w płaszczyźnie filozofii języka.

Powstanie tego sporu wywołuje wspólna płaszczyzna powiązań stanowiona przez termin „fenomenologia”, gdyż prezentowani przez J. Tischnera filozofowie nazwali swoje wersje filozofii właśnie fenomenologią. Husserl określał tę fenomenologię jako transcendentalną, Heidegger natomiast w „Sein und Zeit” nazwał ją fenomenologią hermeneu-

tyczną. W obu wersjach fenomenologii daje się wyodrębnić dwie wspólne tendencje. Pierwszą z nich stanowi dojście do rzeczy przez spostrzeżenie z tym, że temu spostrzeżeniu według Heideggera towarzyszy przeżycie np. trwogi. Drugą tendencją wspólną jest protest Husserla i Heideggera przeciwko przyczynowemu pojmowaniu rzeczy, co nie przeszkadza im poszukiwać racji danej rzeczy. Pytanie „Dlaczego?” jest pytaniem o rację, a pytać w ten sposób obaj fenomenologowie nie chcą. Zwracają uwagę na słówko „bo”, np. rzecz jest „bo” jest. Szukając w ten sposób usprawiedliwienia twierdzeń poszukują racji typu rozumiejącego. Różnica w posługiwaniu się racją „bo” leży w tym, że Heidegger posługuje się w wyjaśnianiu prawdą bycia, natomiast Husserl czyni to przy pomocy transcendentnego „ja” lub transcendentalnej świadomości.

J. Tischner ilustrując te poszukiwania racji typu rozumiejącego przypomina wypowiedź P. Riceura, który do hermeneutyków XIX i XX w. zalicza Marksa, Freuda i Nietzschego nazywając ich mistrzami „podejrzeń”. Chodzi tutaj o zagadnienie zdemaskowania tego fenomenu, który badaczowi się jawi. Takiemu „podejrzeniu” Husserl poddaje kulturę europejską co wyraża się w schemacie: jestem w centrum dookoła coś się dzieje, a z kolei u Heideggera problem ten wyraża się w oskarżeniu świata, że odszedł od prawdy bycia.

Ważnym zagadnieniem w badaniach Husserla i Heideggera jest związek ich myśli z aksjologią mimo różnych wyjść i dojść źródłowych. Istotne jest zwłaszcza zróżnicowanie przez nich języka i mowy. Sąd jako wypowiedź zostaje tutaj zdegradowany. J. Tischner ukazuje to zagadnienie w związku z teorią „Setzung”. Według Heideggera „Setzung” to tyle, co uchwytanie istnienia, a u Husserla znaczy to tyle, co konstytucja, ustanawianie istnienia. Świat ukonstytuowany przez nasze „Setzung” jest światem ukonstytuowanym przez mowę pierwotną nie wyrażoną w sądach („Setzung” jest przesunięte przed predykaty) i ta mowa mówi „dzięki mnie” i „dla mnie”. U filozofów greckich byłoby to wyrażone przez „logos”. U Heideggera ważny jest moment apofantyczny w sądach i on przesuwa się niżej niż przed predykaty. Moment apofantyczny jest pierwotnym „otwieraniem”. („Otwieranie” i „Setzung” u Gadamera są tym samym co „Sprachlichkeit der Welt”). Należy przy tym pamiętać, że „logos” Heideggera nie jest logosem kategorialnie zbudowanym, ma on bowiem charakter hermeneutyczny.

Heideggerowska krytyka filozofii języka, zdaniem J. Tischnera, utrzymuje i pogłębia upadek metafizyki. Filozofia Heideggera wiąże języka z podmiotowością oraz subiektywnością, która „eksplodując” zmienia świat. Z kolei rozróżnienie przez Heideggera „brzmienia” i „znaczenia” ma w języku tę rangę, co rozróżnienie ciała i duszy przez Platona. Podobnie hermeneutyczne analizy językowe pozwalają określić Heideg-

gerowi istotę jako stałą obecność „cosiowości” (u Husserla odpowiada to na pytanie „co?”). W oparciu o „co” tworzy się logikę mówiącą o istocie.

Zdaniem Heideggera w analizie mowy trzeba wypowiedzieć to, co nie zostało wypowiedziane. Status sematyczny jest tu usprawiedliwiony wprowadzeniem symbolu, który nie jest ani poetycki, ani też tej mowy nie czyni poetyzowaniem. Istota mowy polega na tym, że jest ona podmiotem, z którego chce się wywieźć to, czym ona jest, a z tego z kolei to, czym jest rzecz. W związku z tym inna jest postawa słuchania. Słuchanie jest aktem, który ujmuje „istoczenie się” mowy. Mowa jest domostwem życia, jest strukturą, która oswaja nam strukturę bycia, jest byciem dla nas, nas konstytuuje.

1.3. Dr R. Żerański w odczycie pt.: „Medjacyjna rola języka w ujęciu psychologicznym” przeanalizował następujące zagadnienia: zagadnienia stosunku języka do funkcji komunikacji; problem czy język spełnia funkcję medjacyjną w czynnym myśleniu; charakterystykę badań odnośnie medjacyjnej roli języka; zagadnienie percepcji, w której wymienił funkcję denominacyjną, informacyjną, problem wpływu mowy na treść z racji struktur lingwistycznych oraz interwencję języka w spostrzeganie; zagadnienie werbalizacji i generalizacji oraz problem werbalizacji i jego stosunku do myślenia abstrakcyjnego. W zakończeniu Prelegent zasygnalizował problem natury roli medjacyjnej języka, pośrednictwa struktur lingwistycznych oraz istoty tego pośrednictwa.

2. W dyskusji po odczycie pierwszym poruszono zagadnienie prawdy w ujęciu teoriopoznawczym i ontologicznym (K. Kłósak) oraz podkreślono, że semantyczna definicja prawdy Tarskiego wyraża bardziej precyzyjnie to, co wyrażała definicja klasyczna. Przy pragmatycznej teorii prawdy zachodzi zmiana definicji a nie kryterium. Następnie podjęto zagadnienie kryterium prawdy, zastosowanie zasady niesprzeczności, opis porządku empirycznego, realnego, metafizycznego i formalnego oraz zagadnienie redukcji do ujęć teoriopoznawczych i ontologicznych (M. Gogacz).

W toku dyskusji wskazano na charakter kolektywności dla prawdy, na paralelizm systemu językowego do metasystemu (system — model — interpretacja) oraz problemy rozwiązane, nierozwiązane i nierozwiązalne w danym systemie (J. Iwanicki).

W dyskusji po drugim referacie zwróconą uwagę na relację między językiem a światem w rozumieniu Heideggera. Bycie i myśl są według niego tym samym, tzn. są nierozłączne. To, co człowiek chce powiedzieć jest ujęte w strukturze języka. Język mówi człowiekiem, a nawet więcej: język nie da się oddzielić od struktury świata. Z tej racji zmienia się tu przedmiot filozofii. Sens jest od nas niezależny i nie pokrywa się z przedmiotem.

Po trzecim odczycie z braku czasu dyskusja się nie odbyła. Na zakończenie sympozjum ks. Dziekan K. Klósek podziękował Prelegentom, prowadzącemu dyskusję ks. prof. dr J. Iwanickiemu oraz wszystkim dyskutantom i licznie zebranym słuchaczom.

Józef M. Dołęga i Tadeusz Klimski

Sprawozdanie z konferencji naukowej poświęconej książce: *Aby poznać Boga i człowieka*, cz. I: *O Bogu dziś*, pod red. B. Bejze, Wyd. Sióstr Loretanek, Warszawa 1974, ATK, 10 marca 1975.

W dniu 10 marca 1975 roku w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie odbyła się konferencja naukowa poświęcona książce: *Aby poznać Boga i człowieka*, cz. I: *O Bogu dziś*. Konferencję zorganizowano z inicjatywy ks. bpa doc. dra B. Bejzego i ks. Dziekana Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej ATK prof. dra K. Klósaka.

We wprowadzeniu do dyskusji Redaktor książki, ks. bp B. Bejze omówił sposób przygotowania omawianej pracy oraz wskazał na cel tej edycji, jest on określony w dedykacji, a mianowicie: „Ojcu Świętemu Pawłowi VI, który wszystkich ludzi dobrej woli wzywa do prowadzenia dialogu, książkę tę, mającą służyć dialogowi filozoficznemu dedykują Autorzy, Redaktor, Wydawnictwo”. Dlatego praca przedstawia różne koncepcje filozoficzne obecnie głoszone. Chodziło przede wszystkim Redaktorowi o zaprezentowanie obiektywne problematyki, bez oceniania przedstawionych teorii. Publikacja zawiera dwa działy: filozoficzny i teologiczny.

Dział filozoficzny zawiera następujące artykuły: E. Morawiec: *Nauki szczegółowe, filozofia a poznanie istnienia Boga*, 13—38; K. Klósak: *Z metodologii filozofii Boga*, 39—50; B. Dembowski: *Poznanie Boga jako Absolutu i Osoby*, 51—64; W. Eborowicz: *Współczesny augustinizm w problematyce Boga*, 65—70; M. A. Krąpiec, Z. J. Zdybicka: *O tomistycznej drodze poznania Boga*, 71—84; A. B. Stępień; *Zagadnienie Boga w fenomenologii*, 85—94; L. Wciórka: *Problem Boga w ramach ewolucyjnej wizji świata Teilharda de Chardin*, 95—106; S. Kamiński: *Zagadnienie absolutu w filozofii scjentyistycznej*, 107—120; M. Jaworski: *Idea Boga a współczesny ateizm*, 121—132; Z. J. Zdybicka: *Problem tak zwanej śmierci Boga*, 133—154.

Dział teologiczny zawiera następujące prace: L. Stachowiak: *Bóg w pismach starotestamentalnych i literaturze międzytestamentalnej*, 155—170; J. Kudasiwicz: *Nauka o Bogu w Ewangeliach synoptycznych*, 171—182; W. Hryniewicz: *Modele przedstawiania Boga w teologii współczesnej*, 183—204; A. Nossol: *Futurum i novum jako elementy*